

DE GEOLOGIE MAAKTE

GESCHIEDENIS IN NEDERLAND

door Dr J.F. Steenhuis (†)

Het behoeft voor de lezers van Grondboor en Hamer niet te worden toegelicht, dat wij Nederlanders ons heden ten dage steeds meer kunnen verheugen over het feit, dat de wijze, waarop hier te lande de geologische wetenschappen worden onderwezen, bestudeerd en beoefend, indrukwekkend is.

Het feit, dat deze opbloei eerst van de laatste decennia dateert, mag minder bekend zijn, het is daarom niet minder waar.

Wil men enige data in deze ontwikkelingsgang, dan kan genoemd worden de uitbreiding van het onderwijs aan de Technische Hogeschool te Delft met name die van de mijnbouwkundige afdeling. Het hoge geologisch-mijnbouwkundig onderwijs nam daardoor vrijwel onmiddellijk hogere vlucht. Dit was het geval in het begin der twintigste eeuw.

Een zelfde verbetering viel te constateren in de twintiger jaren daarna, toen de faculteiten voor de wis- en natuurkundige wetenschappen meer armslag ontvingen en zij mede toegankelijk werden voor de bezitters van het eindexamen der H.B.S. met vijfjarige cursus. Terwijl het in het begin dezer eeuw nog zo gesteld was, dat Nederland niet voldeed kon aan de vraag naar geologen in Ned. Oost-Indië, waardoor buitenlanders werden uitgezonden, is het thans zo, dat nederlandse geologen over de gehele vrije wereld uitgezwermd zijn.

De lezer, die de overgang nog eens in feiten wil zien uitgedrukt, neme het eerste jaarboek van het Geologisch Mijnbouwkundig Genootschap voor Nederland en Koloniën (1913) ter hand en vergelijk de ledenlijst hierin opgenomen met die van 1957 van het Kon. Ned. Geol. Mijnbouwk. Genootschap (lit. 3 en 4).

De gang van zaken vanaf de eeuwwisseling zal aanleiding en stof kunnen geven en ongetwijfeld t.z.t. ook geven voor een boeiende geschiedsbeschrijving.

Het is bekend, dat wij in Nederland omstreeks 1900 sinds ruim twintig jaren over afzonderlijke leerstoelen voor de geologische wetenschappen beschikken. Door een wijziging van de Wet op het Hoger Onderwijs in 1876, werd dit mogelijk. Door de toenmalige Utrechtse hoogleraar L.M.R. Rutten werd op 27-2-1940 een voordracht gehouden over "zestig jaar hoger geologisch onderwijs in Nederland". Deze is in extenso afgedrukt (lit. 1). Door schrijver dezes is nagegaan, hoe het vóór 1877 met het hoger geologisch onderwijs gesteld was. Deze bevindingen zijn eveneens vastgelegd (lit. 2). Ze komen in het algemeen hierop neer, dat aan de hoge scholen en Athenaea in Nederland, omstreeks de eeuwwisseling (1800), een leerstoel voor natuurlijke historie werd ingesteld. Veelvuldig gaf deze hoogleraar een cursus over geologische onderwerpen. Niet steeds is dit geschied en ook kwam het wel eens voor, dat een andere hoogleraar, b.v. in de chemie of in de astronomie geologie doceerde.

Vooraf na de bevrijding van de franse overheersing nam dit vastere vormen aan, doordat Koning Willem I persoonlijk een grote belangstelling voor de natuurwetenschappen bezat en aan de dag legde. Een grotere belangstelling valt echter reeds vóór de franse tijd te constateren. Zij is met de toename der beoefening van de natuurwetenschappen in verband te brengen, die in de tweede helft van de achttiende eeuw tot uiting kwam. Wat er tevoren in Nederland aan geologie werd gedaan, was zuiver incidenteel.

Deze beschouwingen mogen worden beëindigd met de vermelding

van het werk van drie pioniers op geologisch gebied.

In 1833 op 6 december promoveerde W.C.H. Staring tot doctor in de wiskunde en in de natuurfilosofie op een geologisch onderwerp n.l. de vaderlandse geologie (lit.5). Door dit proefschrift werd de grondslag gelegd voor het vak van weten: de geologie van Nederland. Doordat de dissertatie in het geleerdenlatijn van die dagen was geschreven, trok het werk minder aandacht dan het verdiende.

De groninger hoogleraar in de plantkunde en de landhuishoudkunde H.C. van Hall - van huis uit medicus - hield redevoeringen over de geologie en de delfstofkunde, welke werden uitgesproken voor het Genootschap ter bevordering der natuurkundige wetenschappen te Groningen. Ze vonden een plaats in een nieuwe uitgave van de redevoeringen van Prof. Dr J.A. Uilkens over de volmaakt-heden van den Schepper in Zijne schepselen beschouwd (deel V, 1840, lit. 6).

Bij mijn weten is dit werk het eerste oorspronkelijke geologische hand- of studieboek. Vertalingen waren reeds eerder verschenen.

Als derde pionier is nog te noemen R.E. de Haan. Volgens E. Zuidema (lit.8) was deze ongetwijfeld merkwaardige man de eerste directeur van een R.H.B.S. te Winterswijk. Hij heeft het bestaan de eerste geologische schoolboeken te schrijven (lit. 7).

Haarlem, 27-10-1957.

Literatuur

1. L.M.R.Rutten, Zestig jaar hoger geologisch onderwijs in Nederland. - Voordracht 27-2-1940, 's Gravenhage. In extenso Geologie en Mijnbouw, n.s. 2, 273-97, geïll. lit., 1940.
2. J.F.Steenhuis, Historische aantekeningen no. 3. Het hoger geologisch onderwijs in Nederland vóór 1877.-Geologie en Mijnbouw n.s., 14, 413 e.v., 1952; 15, 300 e.v., 1953.
3. Jaarboek van het Geologisch-Mijnbouwkundig Genootschap voor Nederland en Koloniën. 1913.
4. Ledenlijst van het Koninklijk Nederlandsch Geologisch-Mijnbouwkundig Genootschap. 1957.
5. W.C.H. Staring, Specimen, academicum inaugurale de geologia patria.-Dr. Math. phil. nat. Leiden, 6-12-1833. Leiden. C.G. Menzel, (2) + 74 pgs. 1833.
6. H.C.van Hall, Redevoeringen over de Geologie en Delfstofkunde, uitgesproken voor een groot gedeelte voor het Genootschap ter bevordering der natuurkundige wetenschappen te Groningen. Ten vervolge op de redevoeringen van J.A. Uilkens; over de volmaakt-heden van den Schepper in Zijne schepselen beschouwd, enz., deel V. Natuurlijke Geschiedenis. Geologie en Delfstofkunde, Groningen, J. Oemkens, 8°, XVI+275+24 blz. (register op de vijf delen) en 1 tabel Ged. 3-6-1840.
- 7a R.E. de Haan, Leerboek der Mineralogie. - Zutphen, D.A.Thieme 1868, 2 dln.
b Idem, Geologische tabel aanwijzende de opeenvolging der gesteenten in enkele landen van Europa vooral met betrekking tot Nederland. Uitg. Adolf Blommert, Nijmegen, z.j. Druk G.J. Thieme, Arnhem (1870).
c Idem, Beknopt leerboek der delfstof- en aardkunde - Zwolle, W.E.J. Tjeenk Willink, (2) + 239 p., 123 fig., z.j. (1882).
8. R.E. de Haan in Nieuw Ned. Biogr. Woordenboek, deel I, kol. 1011, 1911 (van de hand van E. Zuidema).